

MAX BLECHER

Coperta I: Hugo Rossean (Fe Decoufle)
Călău în pădure, ulei pe lemn, 1885

ÎNTÂMPLĂRI ÎN IREALITATEA IMEDIATĂ

Studiu introductiv, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

Redactor: Lucian Pricop

Grafcian copertă: Mădălina Pricop

Tehnoredactor: Ecaterina Pîslă

Coperta I: Henri Rousseau (Le Douanier),

Copil cu păpușă, ulei pe pânză, 1892

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BLECHER, MAX

Întâmplări în irealitatea imediată /Max Blecher ; studiu introd., fișă biobibliografică și referințe critice de Lucian Pricop. - București: Cartex, 2016

ISBN 978-606-8023-76-2

I. Pricop, Lucian (ed. st.)

821.135.1-31

Textul ediției de față este reprodus după *Întâmplări în irealitatea imediată* [roman], M. Blecher, Editura Vremea, București, 1936. Am făcut unele modificări de ortografie, păstrând intacte sensul și topica frazei lui Becher. Am optat pentru numele complet al autorului din rațiuni editoriale.

CUPRINS

<i>Fotografia minte</i> (studiu introductiv de Lucian Pricop).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	14
<i>Referințe critice</i>	16
<i>Întâmplări în irealitatea imediată</i>	31

În cadrul acestui studiu se urmărește să se analizeze și să se discute despre modul în care artistul Max Blecher a abordat problema creării unei opere de artă în cadrul unei circulații de muzie.

Toate aceste formule de contragere a plăcerii pe care o tragește la fiecare reacție a teatelor lui Blecher – dar mai ales în cadrul *Întâmplărilor în irealitatea imediată* romanul în deosebit (1936) și *Vizarea înmormântă* (publicată postum, în 1971) – nu-mi sunt drăguți parțial la obicei, deși criticul englez Ian Watt îi consideră că este o creație obiectivă de ceea ceva purtând să se exhibe pe sine. Generativor îndrăgătoare, denotând și recunoașterea patologiei criticului, erioșat și de interesele pe termen scurt. În cazul lui Blecher, nu prefer să suspendăm acuzația de erioș în cadrul mecanismului care a generat literatură în teatru și mi profunz finit. Să ne uităm la procesul de producție și nu la obiectul ambalat și pus pe un râul literaturii române (nă deosebim de cele mai multe ori).

Încă de la primele pagini din *Întâmplări*, se capătă confruntarea cu starea de confort pe care, de ceva vreme, mi-o procură literatura zidă autolectorală, dar trebuie să admit că există și Blecher un fel de expresie previzibilă, care trimite spre

*I pant, I sink, I tremble, I expire.*¹
P. B. Shelley

Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă căteodată să nu mai ştiu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identităţii mele de departe ca şi cum aş fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personajiu abstract şi persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forţe egale.

În clipa următoare identitatea mea se regăsește, ca în acele vederi stereoscopice unde cele două imagini se separă uneori din eroare și numai când operatorul le pune la punct, suprapunându-le, dau deodată iluzia reliefului. Odaia îmi apare atunci de o prospetime ce n-a avut-o mai întâi. Ea revine la consistența ei anterioară iar obiectele din ea se depun la locurile lor, aşa cum într-o sticlă cu apă un bulgăr de pământ sfârâmat se aşază în straturi de elemente diferite, bine definite și de culori variate. Elementele odăii se stratifică în propriul lor contur și în coloritul vechii amintiri ce o am despre ele.

Senzăția de depărtare și singurătate, în momentele când persoana mea cotidiană s-a dizolvat în inconsistență, e diferită de orice alte senzații. Când durează mai mult, ea devine o frică, o spaimă de a nu mă putea regăsi niciodată, în depărtare, persistă din mine o siluetă nesigură, încunjurată de o mare luminositate aşa cum apar unele obiecte în ceată.

¹ Gâfâi, mă scufund, tremur, îmi dau duhul. (t. n.)

Teribila întrebare „cine anume sunt?” trăiește atunci în mine ca un corp în întregime nou, crescut în mine cu o piele și niște organe ce-mi sunt complet necunoscute. Rezolvarea ei este cerută de o luciditate mai profundă și mai esențială decât a creierului. Tot ce e capabil să se agite în corpul meu se agită, se zbate și se revoltă mai puternic și mai elementar decât în viața cotidiană. Totul imploră o soluție.

De câteva ori, regăsesc odaia aşa cum o cunosc, ca și cum aş închide și aş deschide ochii; de fiecare dată odaia e mai clară – aşa cum apare un peisagiu în lunetă, din ce în ce mai bine organizat, pe măsură ce, potrivind distanțele, străbatem toate voalurile de imagini intermediare.

Într-un sfârșit mă recunosc pe mine însuși și regăsesc odaia. E o senzație de usoară beție. Odaia e extraordinar de condensată în materia ei, și eu implacabil revenit la suprafața lucrurilor: pe cât de adânc a fost valul de nelămurire, pe atât de înaltă este culmea lui; niciodată și în nicio împrejurare nu mi se pare mai evident, decât în acele momente, că fiecare obiect trebuie să ocupe locul pe care îl ocupă și că eu trebuie să fiu cel care sunt.

Zbaterea mea în nesiguranță nu mai are atunci niciun nume; e un simplu regret că n-am găsit nimic în adâncul ei. Mă surprinde doar faptul că o lipsă totală de semnificație a putut fi legată atât de profund de materia mea intimă. Acum, când m-am regăsit și caut să-mi exprim senzația, ea îmi apare cu totul impersonală: o simplă exagerare a identității mele crescută ca un cancer din propria-i substanță. Un picior al meduzei care s-a întins peste măsură și a căutat exasperat prin valuri până ce într-un sfârșit a revenit sub gelatină ventuzei. În câteva clipe de neliniște, am parcurs astfel toate certitudinile și incertitudinile existenței mele, pentru a reveni definitiv și dureros în solitudinea mea.

E atunci o solitudine mai pură și mai patetică decât altă dată. Senzația de îndepărțare a lumii e mai clară și mai

intimă: o melancolie limpede, suavă, ca un vis de care ne reamintim în puterea nopții.

Ea singură îmi mai reamintește ceva din misterul și farmecul puțin trist al „crizelor“ mele din copilărie.

Numai în această dispariție subită a identității regăsesc căderile mele în spațiile blestemate de odinoară și numai în clipele de imediata luciditate ce urmează revenirii la suprafață, lumea îmi apare în atmosfera aceea neobișnuită de inutilitate și desuctudine, ce se forma în jurul meu când halucinantele mele transe isprăveau să mă doboare.

Erau întotdeauna aceleași locuri în stradă, în casă sau în grădină, care îmi provocau „crizele“. Ori de câte ori intram în spațiul lor, același leșin și aceeași amețeală mă cuprindeau. Adevărate capcane invizibile plasate ici-colo în oraș, întru nimic deosebite de aerul ce le înconjura, ele mă așteptau cu ferocitate să cad pradă atmosferei speciale ce o conțineau. Un pas, un singur pas dacă făceam și intram într-un asemenea „spațiu blestemat“, criza venea inevitabil.

Unul din aceste spații se afla în parcul orașului într-o poiană mică din capătul unei alei, pe unde nu se plimba niciodată nimeni. Tufișurile de măcesi și salcâmi pitici care o înconjurau se deschideau într-o singură parte spre peisagiul dezolant al unui câmp pustiu. Nu exista loc în lume mai trist și mai părăsit. Tăcerea se depunea densă pe frunzele prăfuite, în căldura stătută a verii. Din când în când se auzeau ecurile trompetelor de la regimente. Chemările aceleia prelungi în deșert erau sfâșietor de triste... Deprise, aerul încins de soare tremura vaporos ca aburii transparenti ce plutesc peste un lichid care fierbe.

Locul era sălbatic și izolat; singurătatea lui părea fără sfârșit. Acolo simteam mai obositore căldura zilei și mai greu aerul ce-l respirau. Tufișurile prăfuite se prăjeau galben în soare, într-o atmosferă de desăvârșită solitudine. Plutea o senzație bizară de inutilitate în aceea care exista „undeva în lume“, undeva unde eu însuși nimerisem fără

rost, într-o oarecare după-amiază de vară ce n-avea nici ea vreun sens. O după-amiază ce se rătăcise haotic în căldura soarelui, printre niște tufișuri ancorate în spațiu „undeva în lume“. Atunci simteam mai profund și mai dureros că n-aveam nimic de făcut în această lume, nimic alta decât să hoinăresc prin parcuri, prin poiene prăfuite și arse de soare, pustii și sălbatece. Era o hoinăreală care, într-un sfârșit, îmi sfâșia inima.

Un alt loc blestemat se afla tocmai la celălalt capăt al orașului, între malurile înalte și găunoase ale râului în care mă scăldam cu tovarășii mei de joacă.

Malul într-un loc era surpat. Sus pe țărm era instalată o fabrică de ulei, extras din semințe din floarea-soarelui. Cojile de semințe erau aruncate între peretii malului surpat și, cu timpul, mormanul se înălțase într-atâta încât se formase o pantă de coji uscate de sus de pe țărm până la marginea apei.

Tovarășii mei scoborau la apă pe această pantă, prudenti, ținându-se de mâna, păsind adânc în covorul de putreziciuni.

Pereții malului înalt, de o parte și de alta a pantei, erau abrupti și plini de iregularități fantastice. Ploaia sculptase șuvițe lungi de crăpături fine ca niște arabescuri, însă hidioase ca niște plăgi rău cicatrizate. Erau adevarate zdrențe din carne a lutului, răni oribile și beante.

Între peretii acestia, care mă impresionau peste măsură, trebuia să scbor și eu spre râu.

Încă de departe și cu mult înainte de a ajunge la malul râului, nările mi se umpleau de miroslul cojilor putrezite. El mă pregătea pentru „criză“ ca un fel de scurtă perioadă de incubație; era un mirosl neplăcut și totuși suav. Așa erau și crizele.

Simțul meu olfactiv se despărțea undeva în mine în două și efluviile miroslului de putreziciune atingeau regiuni

de senzații diferite. Miroslul gelatinos al descompunerii cojilor era separat și foarte distinct, deși concomitent, de parfumul lor plăcut, cald și domestic de alune prăjite.

Parfumul acesta, îndată ce-l simteam, mă transforma în câteva clipe, circulând amplu prin toate fibrele mele interioare pe care parcă le dizolva pentru a le înlocui cu o materie mai aeriană și mai nesigură. Din acel moment nu mai puteam evita nimic, începea în pieptul meu un leșin plăcut și amețitor care îmi grăbea pașii spre țărm, spre locul înfrângerii mele definitive.

Scoboram până la apă într-o fugă nebună, pe mormanul de coji. Aerul îmi opunea o densitate ascuțită și tare ca lama unui cuțit, încăperea lumii se prăvălea haotic într-o gaură imensă cu puteri de atracție nebănuite.

Tovarășii mei priveau însă și împântăți goana mea nebună. Prundisul era jos foarte îngust și cel mai mic pas greșit m-ar fi aruncat în râu, într-un loc unde bulboanele de pe suprafața apei arătau mari adâncimi.

Eu însă nu știam prea bine ce faceam. Ajuns lângă apă, în aceeași fugă, oculeam mormanul de coji și alergam pe mal în josul râului până într-un anumit loc unde țărmul avea o scobitură.

În fundul scobiturii se formase o mică grotă, o cavernă umbră: răcoroasă ca o odăță săpată în stâncă. Intram acolo și cădeam pe pământ transpirat, sfârșit de oboseală și tremurând din cap până-n picioare.

Când mă dezmeticeam puțin, găseam lângă mine decorul intim și nespus de plăcut al grotei cu un izvor ce țășnea încet din stâncă și se prelingea pe pământ, formând în mijlocul prundului un bazin cu apă foarte limpede, deasupra căruia mă aplecam pentru a privi fără să mă satur niciodată, minunatele dantele ale mușchiului verde din fund, viermii agățați de frânturile de lemn, bucățile de fier vechi cu rugină și mîl pe ele, animale și lucruri variate din fundul apei fantastic de frumoase.

